

KAZAKİSTAN'DA CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ: TOKAYEV DÖNEMİ

Burak Çalışkan

İNSAMER

IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Çalışkan, Burak. "Kazakistan'da Cumhurbaşkanlığı Seçimleri: Tokayev Dönemi", İNSAMER, 10.06.2019.

 Analiz

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlığını ilan eden Kazakistan, 1991'den Mart 2019'a kadar Nursultan Nazarbayev tarafından yönetildi. Uzun yıllar ülkenin başında olan Nazarbayev, mart ayındaki beklenmedik istifası sonrası, kendisi için önemli bir güç ve etkiye sahip olabileceği bir rol de oluşturdu. Nazarbayev hâlen hem Ulusal Güvenlik Konseyi'nin hem de iktidardaki Nur Otan Partisi'nin başkanı durumunda. Nitekim bu sürecin bir ön hazırlığı olarak 2017 yılında cumhurbaşkanlığı yetkilerinin Ulusal Güvenlik Konseyi lehine sınırlı da olsa zayıflatıldığını hatırlatmak gerekir.

Bir anlamda Kazakistan'ın kurucusu rolüne sahip olan Nazarbayev, bu düzenlemeyle bundan sonra da her önemli konuda danışma makamı hâline geldi; ayrıca hayatı boyunca yargılanmak veya ceza almak gibi bir durumla

da karşılaşmayacak. Kazakistan'da kendisinden sonraki geçiş sürecini de yönlendirmek isteyen Nazarbayev, siyasi mirasını devam ettirecek isim olarak Kasım Cömert Tokayev'i ön plana çıkarttı. Geçici cumhurbaşkanı olarak göreve gelen Tokayev ise Nazarbayev ve diğer hükümet liderleriyle gerçekleştirdiği istişarenin ardından cumhurbaşkanlığı seçimlerini erkene çekerek seçim tarihini 9 Haziran 2019 olarak belirledi.

Oldukça deneyimli bir isim olan Tokayev, Kazak toplumunda tanınan bir siyasetçi. Ancak yeni dönemde ülkede, özellikle Kazak gençleri tarafından, muhalefetin de yer aldığı daha özgürlükçü ve sivil toplumun etkisini artırdığı bir Kazakistan beklentisinden söz edebiliriz. Nitekim seçim tarihinin netleşmesinin ardından ülkede düşük katılımlı protestolar gerçekleştirildi. Resmî makamların protestolara yönelik sert tepkilerinin gölgesinde 12

İNSAMER
IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

milyona yakın Kazak seçmen, 9 Haziran'da gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı seçimlerinde sandık başına gitti.

Özellikle seçim günü sosyal medyada örgütlenen protestocular, başkent Nur Sultan ve Almatı'da gösteriler düzenledi. Ancak polis, gösterilere karşı bazı gazetecilerin de aralarında bulunduğu kitlesel tutuklamalar gerçekleştirdi. Protestocular, Tokayev'in meşruiyetini artırmak amacıyla erken seçime gittiğini belirtirlerken, muhalefetin kuvvetlenmesi gerektiğini savunuyorlar. Kazakistan İçişleri Bakanlığı, "toplumu istikrarsızlaştırmak isteyen radikal unsurlar" olarak nitelediği yaklaşık 500 protestocunun tutuklandığını açıkladı.

Bölge ile ilgilenen pek çok Batılı sivil toplum kuruluşu ve medya organı da yaşanan olayları sosyal medya üzerinden canlı bir şekilde dünyaya aktardı. Orta Asya'da göreceli de olsa istikrarın sağlandığı, demokratik unsurların yeni yeni oturmaya başladığı bir dönemde, Batılı STK ve düşünce kuruluşlarının aylardır tüm Orta Asya ile ilgili olduğu gibi Kazakistan'daki seçimlerle ilgili de sürekli olarak negatif yayınlar yapması ise dikkat çekici.

Hâlbuki Tokayev, gösterilerle ilgili polisi ve göstericileri hoşgörülü olmaya çağırarak hükümeti protesto eden genç eylemcilerle diyalogu teşvik etmek için, özel bir komitede yer almayı planladığını açıkladı. Bir anlamda daha çoğulcu bir anlayışa açık kapı bıraktı.

Cumhurbaşkanlığı seçiminde Nazarbayev'in desteklediği Tokayev'le birlikte Sadybek Tugel, Toleutai Rakhimbekov, Jambul Ahmedbekov, Amangeldy Taspikhov, Dania Yespayeva ve Amirjan Kosanov olmak üzere toplam yedi aday Kazakistan cumhurbaşkanlığı için yarıştı. Seçimleri 41 ülke ve 9 uluslararası kuruluşun 1.000'den fazla gözlemcinin yanı sıra 40'tan

fazla ülkeden 200'ün üzerinde yabancı gazeteci izledi. Bu seçimlerin bir başka anlamı ise bağımsız Kazakistan'da seçmenler ilk kez Nazarbayev için oy kullanmadılar.

Kesin olmayan sonuçlara göre -beklenildiği gibi- Nur Otan Partisi adayı Kasım Cömert Tokayev'in %70'in üzerinde oy alarak seçimleri kazandığı bildirildi. Yine kesin olmayan sonuçlara göre Tokayev'in en yakın rakibi, %15'in üzerinde oy alan Amirjan Kosanov oldu. Seçimlere katılım oranı %77 civarında olurken, bu sonuçlara göre bağımsız Kazakistan'ın ikinci cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev oldu.

Petrol ve doğal gaz konusunda zengin bir ülke olan Kazakistan, bölgede geliştirdiği iyi ikili ilişkiler sayesinde Orta Asya'nın en varlıklı ve istikrarlı ülkesi konumunda. Rusya ve Çin ile güçlü ticari ilişkileri bulunan Kazakistan'ın Batılı ülkelerle de önemli anlaşmaları mevcut. Bu stratejik konumundan dolayı da ülkedeki tarihi değişim hem bölge ülkeleri tarafından hem de küresel güçler tarafından dikkatle takip ediliyor.

Bu noktada Tokayev, uluslararası alanda ciddi bir tecrübeye sahip olan, gerek Doğu'yu gerekse Batı'yı bilen bir isim olarak ön plana çıkıyor. Uzun yıllar hem diplomat hem de dışişleri bakanlığı görevinde bulunan Tokayev, Kazak dış politikasının da mimarlarından biri olarak görülüyor. Nazarbayev'in uluslararası ilişkilerdeki en önemli mirası, uzlaştırıcılık ve denge siyasetidir. Ülke aynı dönemde Rusya, ABD ve Çin ile dengeli ilişkiler kurarak uzun süredir başarılı bir şekilde istikrarını sürdürmüştür. Kazakistan'ın dengelerini oldukça iyi bilen Kasım Cömert Tokayev'in de bu siyaseti devam ettireceğini ve Kazak dış politikasında büyük ve hızlı bir değişimin yaşanmayacağını belirtebiliriz.